

İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Öğretim Programının (2005) Amaç-Kazanım Tutarlılığı Açısından Değerlendirilmesi

Hasan Hüseyin MUTLU*

Öz

Bu çalışmada İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Öğretim Programının (2005) amaç-kazanımlarının gerçekleşme düzeyinin belirlenmesi ve bu düzey ile öğrencinin derse karşı geliştirdiği tutum arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Aksaray ilinden tesadüfi yolla seçilmiş toplam on sekiz köy, kasaba ve merkez okulunda öğrenimlerini sürdüren 500 ilköğretim ikinci kademe 8. sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Amaç ve kazanımları içeren 25 soruluk ölçek hazırlanmıştır. Öğrencilerin Türkçe dersine yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla Türkçe ders kitaplarında yer alan Türkçe dersine yönelik tutum ölçeği uygulanmıştır. Başarı testi sonuçlarına göre öğrencilerin belirlenen amaç-kazanımlara yeteri oranda ulaşamadıkları görülmüştür. Türkçe dersi programında yer alan belirlenen kazanımlarla ilgili erişim düzeyleri ile Türkçe dersine ilişkin tutumları arasında pozitif yönde yüksek olarak kabul edilebilecek anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: öğretim programı, Türkçe Eğitimi, hedef, amaç

Evaluation of the Secondary School Turkish Language Curriculum (2005) in terms of the Consistency of Aims and Objectives

Abstract

In this study, the attainment rate of the aims and objectives in the secondary school level Turkish education program (2005) and the relationship between this rate and the attitudes of students towards the course were intended to be identified. Descriptive survey method was used in the study. The sample consisted of randomly chosen five hundred 8th grade students who were attending secondary schools in a total of eighteen secondary schools in the villages, towns, and the central district of the Aksaray province. A 25-item scale which included the aims and objectives was formed. In order to identify the attitudes of the students towards the Turkish language course, the "Attitude Scale towards the Turkish Language Course" in the Turkish language course books was administered. Based on the achievement test results, it was found that students were not able to reach the intended aims and objectives at a satisfactory level. A positive correlation that could be considered high was found between the attainment of the specified objectives in the curriculum and attitudes of students towards the Turkish course.

Key Words: curriculum, teaching Turkish, aim, objective

* Dr., Aksaray İl Millî Eğitim Müdürlüğü, Aksaray, hasanhuseyinmutlu@hotmail.com

Giriş

İnsana yapılan yatırım çağın vazgeçilmezleri arasında sayılmaktadır. Fen ve teknolojiadaki yeni buluşlar, uzay teknolojisindeki her geçen gün artan gelişmeler, kültür geçişleri, ülkelerarası ekonomik yarışma ve dayanışma, yeni yeni ortaya çıkan siyasal bloklaşmalar, özgürlük ve demokrasi kavramı üzerine yapılan tartışmalar bireylerin bu gelişmelere uygun olarak yetiştirilmesini zorunlu kılmıştır (Varış, 1997). Günümüzde çağın gereklerine uygun bir eğitim süreci de gelişmişliğin en önemli göstergesidir. Eğitime verilen önem ve bu alana yapılan her türlü yatırım da bu gayeye uygun olarak yapılmalıdır. Eğitime verilen önemin sonucu olarak iyi yetişen bireyler gelişmiş toplumları oluşturur. Gelişmiş toplumlar ise hem bilimsel hem de teknolojik olarak değişimin ve gelişimin öncüleridir. Bu değişime paralel olarak eğitim, tüm unsurlarıyla kendini yenilemelidir.

Eğitim programları belli bir amaca dayanır ve bu amaca bağlı olarak hazırlanır. Bu amaçların gerçekleştirilmesinde de mutlak bir hedef gözetilir. Bu durumda amaç ve hedef arasındaki tutarlılık çok önemlidir. Amaç ve hedeflerin tutarlı olması programın başarılı olmasını sağlar. Aksi durumda ise programın başarısızlığı söz konusu olur. Hiç şüphesiz eğitim programının başarısı programın temeli olan amaçlara bağlıdır. Eğitimin amaçları rotaya benzer. Rota doğru çizilirse hedefe de hiç zorlanmadan ulaşılır. O nedenle amaçları doğru belirlemek gerekir. Ancak programın başarısı yalnızca amaçlarla sınırlı değildir. Amaçlar ilk ve en önemli adımdır. Sonrasında ise belirlenecek yöntem, eğitim durumlarının oluşturulması, araç-gereç ve kullanılan teknoloji, öğretmen ve veli unsurları sonraki aşamada önemli diğer faktörlerdir. Sayılan bütün bu faktörler eğitimin amaçlarını gerçekleştirmek için bir araya getirilir. Özetle söylemek gerekirse eğitim programının temeli amaçlardır, diğer unsurlar ise bu amaçları gerçekleştirmek için birer araçtır.

Eğitimde son yıllarda önemli değişimler yaşanmış, yeni yöntem ve tekniklerin hayata geçirilmesi gündeme gelmiştir. İngiltere, Avusturya, İsviçre, Belçika, Kanada, Finlandiya, Almanya, Fransa vb. ülkeler 2000 yılından sonra eğitim programlarını gözden geçirmiş ve yeni düzenlemeler yapmışlardır (Güneş, 2007). Bu gelişmeler ülkemizde de yakından takip edilmiş ve yeni bir eğitim programına geçilmesini gündeme getirmiştir. Buna bağlı olarak 2004 ve 2005 yıllarında uygulamaya konulan öğretim programı hazırlanmıştır. Yeni program davranışçı yaklaşımdan vazgeçmiş, bilgiyi yapılandırma süreci olan yapılandırmacı yaklaşımı temel almıştır.

Programda Temel Kavramlar

Eğitim, bireyde öğrenme durumunun gerçekleşmesini sağlamayı amaçlar. Bireye kazandırılmak istenen davranışlar eğitim yoluyla gerçekleştirilir. Bu bağlamda öğrenme ve eğitim kavramları iç içedir. Fakat öğrenme kavramı, eğitim yoluyla gerçekleşen öğrenme, istemsiz gelişen öğrenme olarak iki boyutta değerlendirilebilir.

İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Öğretim Programının (2005) Amaç-Kazanım Tutarlılığı Açısından Değerlendirilmesi

Eğitim kavramı araştırmacılar tarafından farklı cümlelerle tanımlanmıştır. Erden (1998)' e göre eğitim bireyin doğumundan ölümüne kadar süregelen bir süreçtir. Bu süreçte bireyler eğitim yoluyla bilgi, beceri ve tutum kazanırlar. Varış (1997) ise eğitimi bireyin içinde yaşadığı toplumun davranışlarını edinimi süreçlerinin toplamı olarak tanımlar. Genel olarak bakıldığında eğitim bireyin doğumundan itibaren başlayan ve ölümüne kadar devam eden dönemde kasıtlı ya da kasıtsız olarak istenilen davranışları kazandırma süreci olarak tanımlanabilir.

Öğretimi Demirel (2010) ders programını kullanıma hazır hâle getirmek olarak tanımlar ve öğretimin okul içinde ya da dışında belli amaçlar doğrultusunda gerçekleştirilen planlı bir süreç olduğunu belirtir. Erden (1998)' e göre öğretim okullarda yapılan planlı, kontrollü ve örgütlü öğrenme faaliyetlerinin tümüdür..

Eğitim programı kavramı birçok eğitim bilimci tarafından farklı şekillerde tanımlanmıştır. Eğitim programı ile ilgili farklılık gösteren bazı tanımlar şu şekildedir:

Program geliştirme çalışmalarında Türkiye'de ilk araştırmacılarından olan Varış (1989) a göre eğitim programı; bir milletin temel unsurlarını göz önüne alarak toplumdaki sosyal bağları düzenleyen, bunları gelecek nesillere aktaran, hedef kitlelere kazandırılması gereken davranışları içine alan hedefler dizisi, bir eğitim kurumunun, çocuklar, gençler ve yetişkinler için sağladığı, milli eğitim ve kurumun amaçlarının gerçekleştirilmesine dönük tüm faaliyetleri kapsayan sistematik bir bütündür.

Eğitim programlarının niteliklerine bakıldığında programın işlevsel, ekonomik, esnek, amaçlara yönelik, bilimsel, ihtiyaçlara ve toplumun hedeflerine cevap verebilen, uygulayanlara yol gösterici olması beklenir (İşman, 2003).

Eğitim programı ile iç içe olan bir diğer kavram öğretim programıdır. Öğretim programı eğitim programının içerisinde yer alır ve programın daha çok yöntem kısmını oluşturur.

Öğretim programı kavramı eğitim programının bir alt basamağıdır ve eğitim programının içinde yer alır; eğitim programına göre daha sınırlı bir kapsama sahiptir. Fakat kimi zaman eğitim programı ile öğretim programı kavramlarının birbirinin yerine kullanıldığı (Oliver, 1977) görülmektedir. O nedenle öğretim programı kavramının tanımlanması yerinde olacaktır.

TDK (2005) öğretim programını, *“bir okulu bitirmek veya bir alanda uzmanlaşmak için okunması gereken ders ve konuları kapsayan plan, müfredat, ders programı, müfredat programı”* olarak tanımlamaktadır.

Ders programı, yukarıda da belirtildiği gibi öğretim programının bir alt basamağını oluşturur. Öğretim programına göre daha özeldir. Varış (1997) ders programı kavramında konunun özel amaçlarını gerçekleştirmek üzere planlanmış ünitelerin, konunun öğretimine uygun ilke ve yöntemlerin, ders kitapları ve diğer materyallerin geliştirilmesinin esas olduğunu belirtir. Buna göre

ders programı eğitim-öğretim programlarındaki esasları öğrenci davranışlarına dönüştüren programdır.

Hedef, bir eğitim programının en önemli ögesidir. Çünkü bir ulusun bütün gelecek planları yetişen bireylerin eğitimi üzerine kurulur. Diğer bir ifade ile ülkenin gelecek planları eğitimin amaçlarını oluşturur. Ancak hedef belirleme sürecinde yalnızca ülkenin ileriye dönük planları göz önüne alınmaz. Hedef belirleme süreci çok boyutlu bir süreçtir.

Hedef varılmak istenen nokta, ulaşılmak istenen başarı, gaye, amaç gibi çok çeşitli şekillerde tanımlanabilmektedir. Ancak burada asıl önemli soru hedefin ne olduğu değil nasıl belirlenmesi gerektiği sorusudur. Dolayısıyla hedefler bu bağlamda uzak hedef, genel hedef ve özel hedef olarak üç başlık altında toplanır.

Uzak hedef; politik felsefeyi belirtir (Ertürk, 1982). Uzak hedefler varılabilecek en uç noktayı işaret eder (Demirel, 2010).

Genel hedef uzak hedefin somutlaştırılmış halidir. Daha kısa vadede gerçekleştirilmesi beklenir ve daha somut ifadelerle belirtilir.

Özel hedef ise bir dersin amaçları, öğrencilere kazandırılmak istenen davranışlardır.

1739 sayılı Türk milli eğitimi temel kanununda milli eğitimin uzak hedefi şu şekilde belirtilmektedir:

“Bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırarak; öte yandan milli birlik ve bütünlük içinde ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk ulusunun çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı yapmaktır.”

Amaç, sözlük karşılığı olarak erişilmek istenen sonuç, maksat (TDK, 2009) anlamına gelir eğitim programlarının temelini oluşturmaktadır. Çünkü tüm eğitim programları bir amaç doğrultusunda oluşturulmaktadır. Eğitim amaçları, program içeriğine kaynaklık eder. Bilim ve teknolojiadaki gelişmeler eğitim amaçlarının geliştirilmesini de gerektirebilir. Buna göre amaçlar dünyadaki gelişmelere paralel olarak değişime açık, güncellenebilir nitelikte olmalı ve geleceğe dönük olarak hazırlanmalıdır.

Brubacher (1983)'e göre eğitimin amaçları tümü normatif olan üç işlevi yerine getirmektedir. İlk olarak amaçlar eğitime yön vermelidir. Programda değişikliğe gidilmeden, okul binası planlanmadan veya yeni bir personel dahi alınmadan amaçları göz önünde bulundurmamak gerekmektedir. Aksi durumda güç durumda kalınabilir. Tüm bunlar yapılmadan amaçlar saptanmalı ve buna göre bir yol çizilmelidir. Ayrıca herhangi bir değişikliğe gidilmeden gelenek ve göreneklerin eğitimi ne yöne sürüklediği bilinci de göz önüne alınmalıdır. Araştırmacı eğitimin amaçlarının ikinci işlevi olarak da eğitimi harekete geçirmesinden, motive etmesinden bahseder. Amaçlar öğrenciyi yönlendirmeli, harekete geçirmelidir. Aksi takdirde yönlendiren fakat eyleme götürmeyen amaçlar ancak yarı yarıya

İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Öğretim Programının (2005) Amaç-Kazanım Tutarlılığı Açısından Değerlendirilmesi

başarıdır. Bir diğer ve son işlev olarak da yön vermesinin ve harekete geçirmesinin yanında eğitim sürecinin değerlendirme aşamasıdır. Çünkü değerlendirme süreci yapılırken amaçlar göz önünde bulundurulur (Brubacher, 1983).

Posner (1992), eğitimin amacı ve içeriği nedir sorusunun cevabı olarak, programı hazırlayanların perspektifini işaret etmektedir. eğitim programı hazırlamada geleneksel, deneyimsel, disiplin yapısı, bilişsel ve davranışçı olmak üzere beş farklı perspektif vardır. Eğitimin amaç ve içeriğinde bunlardan birinin veya birkaçının etkisi görülebilmektedir.

Amaç belirleme süreci amatörce bir süreç değildir. Bir hedef rastgele belirlenemez. Bir amaçta bulunması gereken özellikler vardır. Bu özellikler şöyle sıralanabilir;

- Amaçlar ne kazanılacağını ifade etmelidir.
- Amaçlar ilgili olduğu konu alanını belirtmelidir.
- Amaçlar açık-seçik olmalıdır.
- Amaçlar öğrenci davranışına dönük olmalıdır.
- Amaçlar genellik ve sınırlılık ilkesine uygun olmalıdır. Genellik ilkesiyle yeterince kapsamlı olmalı, sınırlılık ilkesi ile de tek bir davranışı belirtmelidir.

Eğitimde Program Değerlendirme

Program değerlendirme, programın istendik beceri ve davranışları kazandırma düzeyini belirlemeye yönelik yapılan çalışmalardır. Ertürk (1982), bilimsel ilkeler ışığında ve önceki denemelerin açığa vurduğu ipuçlarından yararlanılarak geliştirilip oluşturulmuş bir programın gelişigüzel şartlanmalara kıyasla daha güvenilir olduğu ve işleme şansının istendik ürünü ortaya çıkarma bakımından yüksek olduğunu fakat güvenilir esaslar uyarınca meydana getirilmiş olmanın program için bir işlerlik garantisi sayılamayacağını belirterek program değerlendirmenin gerekliliğini vurgulamıştır.

Demirel (2010)'a göre eğitim programlarının başarılı olabilmesi için tüm öğrencilerin programda amaçlanan hedeflere ulaşmış olması gerekir. Fakat bu her zaman gerçekleşmeyebilir. Bu nedenle programın uygulanması sonucu ortaya çıkan aksaklıkların ne olduğu, hangi durumlardan ya da programın hangi öğelerinden kaynaklandığını belirlemek amacıyla çeşitli değerlendirme yaklaşımları geliştirilmiştir.

Program Değerlendirme Yaklaşımları

Ertürk (1982) program değerlendirme yaklaşımlarını altı ana başlık altında incelemiştir.

- Yetişek tasarısına bakılarak yapılan değerlendirme,
- Ortama bakarak yapılan değerlendirme,

- Başarıya bakarak yapılan değerlendirme,
- Erişiyeye bakarak yapılan değerlendirme,
- Öğrenmeye bakarak yapılan değerlendirme,
- Ürüne bakarak yapılan değerlendirme.

Ertürk'ün yaklaşımlarından başka Stufflebeam'ın Çevre, Girdi, Süreç ve Ürün Modeli, Eğitsel Eleştiri Modeli (Eisner) gibi değerlendirme modelleri bulunmaktadır.

Türkçe Öğretim Programında Amaçlar ve Hedefler Açısından Dil

Dünyadaki birçok ülkenin eğitim programlarına bakıldığında ana dili eğitiminin amacının çocukların anlama-anlatma becerilerini geliştirmek olduğu görülür. Avrupa Konseyinin belirlediği ölçütlere göre dil öğretiminin ana amacı da öğrencilerin dinleme, okuma, konuşma ve yazma becerilerini bilimsel yaklaşımlarla aşamalı biçimde geliştirmektir.

2005 İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ile Türk Millî Eğitiminin genel amaçları ve temel ilkelerine uygun olarak öğrencilerin;

- Dilimizin, millî birlik ve bütünlüğümüzün temel unsurlarından biri olduğunu benimsemeleri,
- Duygu, düşünce ve hayallerini sözlü ve yazılı olarak etkili ve anlaşılır biçimde ifade etmeleri,
- Türkçeyi, konuşma ve yazma kurallarına uygun olarak bilinçli, doğru ve özenli kullanmaları,
- Anlama, sıralama, ilişki kurma, sınıflama, sorgulama, eleştirme, tahmin etme, analiz-sentez yapma, yorumlama ve değerlendirme becerilerini geliştirmeleri,
- Seviyesine uygun eserleri okuma; bilim, kültür ve sanat etkinliklerini seçme, dinleme, izleme alışkanlığı ve zevki kazanmaları,
- Okuduğu, dinlediği ve izlediğinden hareketle, söz varlığını zenginleştirerek dil zevki ve bilincine ulaşmaları; duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmeleri,
- Yapıcı, yaratıcı, akılcı, eleştirel ve doğru düşünme yollarını öğrenmeleri, bunları bir alışkanlık hâline getirmeleri,
- Bilgiye ulaşmada kitle iletişim araçlarından yararlanmaları, bu araçlardan gelen mesajlara karşı eleştirel bakış açısı kazanmaları ve seçici olmaları,
- Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla millî ve evrensel değerleri tanımaları,

İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Öğretim Programının (2005) Amaç-Kazanım Tutarlılığı Açısından Değerlendirilmesi

- Hoşgörülü, insan haklarına saygılı, yurt ve dünya sorunlarına duyarlı olmaları ve çözümler üretmeleri,
- Millî, manevî ve ahlâkî değerlere önem vermeleri ve bu değerlerle ilgili duygu ve düşüncelerini güçlendirmeleri amaçlanmaktadır (MEB, 2006).

Türkçe öğretiminin genel amaçlarının ilk maddesi dilin birleştirici ve bütünleştirici özelliğini vurgulamakta; dilin, ulusu bir araya getiren ve bir arada tutan en önemli unsur olduğunu belirtmektedir.

İkinci ve dördüncü madde ise dilin duygu ve düşüncelerin ifadesini sağlayan en önemli araç, bir başka deyişle dilin bir anlaşma aracı olduğunu; anlamayı ve sonuca ulaşmayı sağlayan en önemli unsur olduğunu vurgulamaktadır.

Diğer amaçlara bakıldığında dil; bilgiye ulaşmada etkin bir yol, milli ve ahlaki değerlerin taşıyıcısı, hayal dünyasını geliştiren güçlü bir araç ve insanın kişisel değerlerinin gelişmesini sağlayan önemli bir öge olduğu görülmektedir.

O halde dil; amaçları açısından bakıldığında en genel tanımıyla bireyin anlama ve anlatma becerisi olmakla beraber bireyin kişiliğini tüm değerleriyle geliştiren bir araçtır.

Yöntem

Araştırmada betimsel tarama modelini esas almıştır. Tarama modelleri, geçmişte ya da günümüzde var olan bir durumu, olduğu gibi betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez (Karasar, 1991).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın çalışma grubunu Aksaray ilinden tesadüfi yolla seçilmiş toplam on sekiz tane köy, kasaba ve merkez okulunda öğrenimlerini sürdüren 500 ilköğretim ikinci kademe 8. Sınıf öğrencisi oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın sağlıklı verilere ulaşabilmesi ve bu verilerin çözümünün ortaya konulması için öncelikle kaynak taraması yapılmıştır.

Araştırmada ilköğretim ikinci kademe Türkçe öğretim programının amaç-kazanımlarına ulaşma düzeyi irdelenecek ve ortaya çıkan sorunların sebepleri ortaya konmaya çalışılacaktır. O nedenle ölçeklerin hazırlanması için öncelikle okuma öğrenme alanından 2 amaç ve 16 kazanım, yazma

alanından 1 amaç ve 2 kazanım ile 7. Sınıf dilbilgisi öğrenme alanından 5 amaç ve 7 kazanım olmak üzere toplam 8 amaç ve 25 adet kazanım belirlenmiştir. Daha sonra her bir kazanım için iki soru olmak üzere toplam 50 sorudan oluşan öğrenci başarı ölçeği hazırlanmıştır. Hazırlanan ölçek Türkçe öğretmenlerine ve öğretim üyelerinden oluşan alan uzmanlarına sunulmuş; dönütler alındıktan sonra gerekli düzeltmeler yapıp bazı sorular elenmiş ve her bir kazanım için bir soru olmak üzere toplam 25 soruya indirilmiştir. Ölçeğin geçerlik kanıtları için faktör analizinden yararlanılmıştır. Bu amaçla veriler açımlayıcı faktör analizine tabi tutulmuştur. Verilerin, faktör analizi için uygunluğu için yapılan testler sonucunda ($KMO=0.814$; $X^2 = 1542,406$; $p= 0.00$), veri grubunun faktör analizine uygun olduğu bulunmuştur. Faktör analizi sonucu elde edilen faktör yapısı Tablo 1'deki gibidir;

Tablo 1 Faktör Yapısı

Maddeler	Faktörler		
	1	2	3
B14	0,686		
B8	0,644		
B5	0,573		
B10	0,544		
B19	0,490		
B7	0,488		
B3	0,477		
B1	0,427		
B9	0,421		
B15	0,418		
B11	0,380		
B16	0,338		
B12	0,338		
B6	0,324		
B2	0,324		
B13	0,309		
B24		0,619	
B22		0,619	
B20		0,570	
B25		0,472	
B21		0,454	
B18		0,443	
B23		0,393	
B2		0,324	
B17			0,456
B4			0,404
Özdeğer	4,062	1,913	1,316
Açıklanan Varyans (%)	16,248	7,652	5,264
Toplam Açıklanan Varyans (%)	16,248	23,900	29,163

İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Öğretim Programının (2005) Amaç-Kazanım Tutarlılığı Açısından Değerlendirilmesi

Tablo incelendiğinde başarı testini oluşturan maddelerin farklı boyutlar altında toplandıkları görülebilir. Bunun yanında ölçeği oluşturan maddelerin öğrenci başarılarının %29,163'ünü açıkladığı da ortaya konmuştur. Bütün bu bulgulardan başarı ölçeğinin geçerli bir ölçme aracı olduğu ifade edilebilir.

Öğrencilerin Türkçe dersine yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla Türkçe ders kitaplarında yer alan Türkçe dersine yönelik tutum ölçeği uygulanmıştır. Ölçeğin geliştirilmesi ile ilgili bilgilere ulaşamadığından ölçekteki maddelerin ölçmek istediği yapıyı ölçüp ölçmediği uzman görüşüne dayalı olarak belirlenmiştir. Bu amaçla ölçek bir ölçme ve değerlendirme uzmanına ve de bir Türk dili uzmanına inceletirilmiştir. Uzman görüşü sonucu öğrencilerin Türkçe dersine karşı tutumlarını ölçmeyi amaçlayan ölçeğin geçerli bir ölçme aracı olduğu kanısına varılmıştır. Ölçeğin kararlık anlamında güvenilirlik kanıtları için test-tekrar test, iç tutarlık anlamındaki kararlık için Cronbach- α katsayısından yararlanılmıştır. Test tekrar test yöntemi ile güvenilirlik düzeyinin kestirilmesi amacıyla Tutum ölçeği 50 kişilik belirlenen öğrenci grubuna üç hafta ara ile iki defa uygulanmış ve iki uygulama arasındaki korelasyon katsayısına bakılmıştır. Korelasyonel tekniklerden Pearson Momentler Çarpım korelasyon katsayısı seçilmiştir. Ölçeğin güvenilirlik kanıtlarına ilişkin bulgular aşağıdaki tablo 4'te özetlenmiştir.

Tablo 2, Güvenirlik

Kararlık	İç-Tutarlık
Test-Tekrar Test	Cronbach- α
0,72	0,79

Elde edilen bulgular ölçeğin güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermektedir.

Verilerin Analizi

Araştırmada örneklem grubuna uygulanacak geçerliği ve güvenilirliği yapılmış ölçek verilerinin analizinde, SPSS for Windows paket istatistik programı kullanılmıştır. Verilerin analizinde ortalamalar arasında anlamlı fark olup olmadığı t- test ve Kruskal Wallistesti ile, değişkenler arasındaki ilişkinin yönü ve miktarı hakkındaki bilgi ise Pearson momentler çarpım korelasyon katsayısı ile analiz edilmiştir.

Bulgular

Öğrencilerin Türkçe dersine ilişkin tutumları nasıldır?

Öğrencilerin Türkçe dersine ilişkin tutumlarını ortaya koymak için Milli Eğitim Bakanlığı tarafından geliştirilmiş ve öğretmen kılavuz kitaplarının arkasında yer alan "Türkçe Dersi Tutum Ölçeği" kullanılmıştır. Ölçek, öğrencilerin tepkilerini "Hiç Katılmıyorum" ile "Tamamen Katılıyorum" arasında Likert tipi bir ölçek üzerinde verebilecekleri 20 maddelik bir ölçektir. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 100, en düşük puan 20'dir. Ölçeğin öğrencilere uygulanmış ve betimsel istatistikleri aşağıdaki gibi bulunmuştur.

$$\bar{X} = 48,04 \quad ss = 7,32$$

Ortalama tutum puanı incelendiğinde öğrencilerin Türkçe dersine karşı orta düzeyde bir tutuma sahip oldukları görülmektedir.

Öğretim programlarının değerlendirilmesinde tutum ölçekleri öğrencilerin aldıkları derslere, o dersleri yürüten öğretmenlere ya da öğrenim gördüğü okula yönelik duyuşsal özelliklerine bakmak amacıyla kullanılır. İyi bir programın, öğrencilerin derslere, konulara vb. yönelik tutumlarını olumlu yönde geliştirmesi beklenir (Erden, 1998). Öğrencilerin Türkçe dersine yönelik tutumlarını ölçmeye yönelik uygulanan tutum ölçeği testinin sonuçlarına bakıldığında öğrencilerin Türkçe dersine yönelik tutumlarının orta düzeyde olduğu görülmektedir.

Öğrencilerin bir derse karşı tutumu o dersteki başarısını doğrudan etki lemektedir. Bacanlı (1999)'ya göre öğrencilerin derse karşı ilgi ve istekleri öğrenmeyi önemli ölçüde etkileyen faktörler arasındadır. Yenilmez ve Duman (2008)'ın matematikdersindeki başarıyı etkileyen faktörlerin tespitine yönelik yaptıkları çalışmada da öğrenci tutumlarının başarıyı etkileyen en önemli faktörlerden olduğu tespit edilmiş, başarıyı yüksek olan öğrencilerin matematik dersine karşı olumlu tutum geliştirdikleri, başarı düzeyi düşük öğrencilerin ise olumsuz yönde tutum geliştirdikleri tespit edilmiştir.

Araştırmanın, öğrencilerin Türkçe dersine yönelik tutumları ile ilgili sonuçlarına bakıldığında Türkçe dersi öğretim programının öğrencilerin tutumlarını olumlu yönde geliştirmedeği söylenebilir.

Öğrencilerin Türkçe dersi programında yer alan belirlenen kazanımlarla ilgili erişil düzeyleri nedir?

Öğrencilerin Türkçe dersi programında yer alan belirlenen kazanımlarla ilgili erişil düzeylerini ortaya koymak amacıyla bu kazanımları ölçen 25 maddelik bir test geliştirilmiş ve 500 öğrenciye uygulanmıştır. Bu ölçekten alınabilecek en düşük puan 1 en yüksek puan 25'tir. Verilerin analizi sonucu;

$$\bar{X} = 10,72 \quad ss = 4,72 \text{ olarak bulunmuştur.}$$

Bulgular incelendiğinde öğrencilerin programda belirlenen kazanımların ortalama olarak yarısını bile edinemedikleri ortaya çıkmıştır. Araştırmanın temel konusu olan bu alt problem programın amaç-kazanımlarının gerçekleşmediğini göstermektedir.

Eğitim programları hiç şüphesiz eğitimsürecinin en önemli unsurudur. Programlar eğitimin yol göstericisidir. İyi bir eğitim programında bulunması gereken önemli özellikler vardır. İyi bir eğitim programı işlevsel olmalı, esnek olmalı, toplumun inandığı değerlere dayalı olmalı, uygulayanlara yardımcı olmalı, bilimsel olmalı, uygulanabilir olmalı, amaçlara yönelik olmalı ve ekonomik olmalıdır. Bu özellikler arasında yukarıda bulgu doğrultusunda dikkati çeken özellik ise amaçlara yönelik olmadır. Nitekim bir eğitim programı programın içerdiği ilk kategori olan eğitimin amaçlarını gerçekleştirilmeye yönelik olmalıdır (İşman ve Eskicumalı, 2003). Demirel (2010)'e göre eğitim programlarının başarılı olabilmesi için tüm öğrencilerin programda amaçlanan hedeflere ulaşmış olması gerekir. Onuncu alt

İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Öğretim Programının (2005) Amaç-Kazanım Tutarlılığı Açısından Değerlendirilmesi

probleme ilişkin bulgu incelendiğinde öğrencilerin programın amaçlarının yarısına bile erişemedikleri görülmektedir. Bu durum eğitim programında ciddi eksiklikler olduğunu ortaya koymakta; bu programın, iyi bir eğitim programının “amaçlara yönelik olma” özelliğini taşımadığı görülmektedir.

Öğrencilerin Türkçe dersi programında yer alan belirlenen kazanımlarla ilgili erişim düzeyleri ile Türkçe dersine ilişkin tutumları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Öğrencilerin Türkçe dersi programında yer alan belirlenen kazanımlarla ilgili erişim düzeyleri ile Türkçe dersine ilişkin tutumları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı Pearson Momentler Çarpım Korelasyon katsayısı ile test edilmiş ve sonuçlar tablo 16’da özetlenmiştir.

Tablo 3: Erişim Düzeyi

Pearson	0,680
P	0,000
N	500

Tablo 3 incelendiğinde öğrencilerin Türkçe dersi programında yer alan belirlenen kazanımlarla ilgili erişim düzeyleri ile Türkçe dersine ilişkin tutumları arasında pozitif yönde yüksek olarak kabul edilebilecek anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu bulgular öğrencilerin Türkçe dersine olan tutumlarının pozitif yönde değişiminin, ders başarılarını etkileyen önemli bir faktör olduğunu ortaya koymaktadır.

Öğrenme tek bir değişkene göre gerçekleşen bir durum değildir. Öğrenme birçok durumun bir araya gelmesiyle gerçekleşen bir davranış değişikliğidir. Bu durumlar arasında öğretene, öğretim kılavuzu, yöntem, öğrenenin ilgi ve isteği gibi birçok faktör gösterilebilir. Ancak bu faktörler arasında öğrenmeyi en çok etkileyen öğrenenin öğrenmeye karşı istekli olması konuya ilgi duymasıdır. Aksi takdirde öğrenmeden bahsetmek oldukça güçtür. Bu durumda öğrencinin öğrendiği derse ve konuya karşı tutumu oldukça önemlidir. Öğrenci tutumu ne kadar yüksekse öğrenmenin de o derece yüksek olması beklenir. Araştırma bulguları da bu durumu desteklemektedir.

Durukan (2008)’in yaptığı çalışmada Türkçe öğretim programının genel amaçları ile kazanımların ilişkisi araştırılmış ve her genel amaçla karşıladığı kazanım eşleştirilmiştir. Hedef/kazanımların, dil becerilerinin geliştirilmesine ve üst düzey zihinsel becerilerin artırılmasına yönelik genel amaçları karşılayabildiği; fakat değer ve tutumlara yönelik genel amaçları karşılayamadığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Ortaya çıkan sonuç bu araştırmadan elde edilen sonuçları desteklemektedir.

Sonuç

Öğrencilerin Türkçe dersine yönelik tutumlarını ölçmek kullanılan tutum ölçeğinin sonuçlarına göre öğrencilerin tutum düzeyleri 100 üzerinden $\bar{X} = 48,04$ olarak tespit edilmiştir. Buna göre

öğrencilerin Türkçe dersine göre tutumlarının çok yüksek olmadığı, orta düzeyde bir tutum geliştirdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmanın temel amacına yönelik olarak öğrencilerin Türkçe dersi programında yer alan belirlenen kazanımlarla ilgili erişim düzeylerini ortaya koymak amacıyla bu kazanımları ölçen 25 maddelik bir ölçek geliştirilmiş ve 500 öğrenciye uygulanmıştır. Bu ölçekten alınabilecek en düşük puan 1 en yüksek puan 25'dir. Verilerin analizi sonucu; $\bar{X} = 10,72$ $ss = 4,72$ olarak bulunmuştur. Bu bulgulardan hareketle öğrencilerin belirlenen kazanımlara istendik düzeyde ulaşamadıkları sonucu ortaya çıkmıştır.

Öğrencilerin programın amaçlarına erişim düzeylerini etkileyen faktörleri tespit etmek amacıyla öğrencilerin Türkçe dersine yönelik tutumları ile başarı düzeyleri Pearson momentler çarpımı korelasyonu katsayısı ile test edilmiş ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre öğrencilerin Türkçe dersine yönelik tutumlarının olumlu yönde gelişmesinin Türkçe dersini amaçlarına erişim düzeyini olumlu yönde etkileyeceği sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada elde edilen bulgular ve bulgular doğrultusunda ulaşılan sonuçlar ışığında aşağıdaki öneriler getirilmiştir.

Öğrencilerin derslere ve konulara yönelik ilgi ve istekleri amaçların gerçekleştirilmesinde önemli bir faktördür. O nedenle öğrencilerin Türkçe dersine yönelik tutumlarını olumlu yönde geliştirmek için çalışmalar yapılmalı, program bu doğrultuda yeniden gözden geçirilmelidir.

Programların en önemli özelliği amaçlara yönelik olmasıdır. Programın amaçlara yönelik olması demek amaçları gerçekleştirmeye yönelik olması demektir. Bu araştırmada öğrencilerin Türkçe öğretim programındaki amaçlara ulaşamadığı sonucu ortaya çıkmıştır. Eğitim sürecindeki temel amaç istendik davranış ve becerileri öğrencilere kazandırmaktır. Tüm eğitim ortamları buna yönelik olarak düzenlenir. Bu istendik bilgi, davranış ve beceriler ise programın amaçlarında ifade edilir. Amaçlar gerçekleşmiyorsa tüm eğitim süreci boşa geçmiş, ülkenin eğitime yönelik bütün yatırımları heba olmuş demektir. O nedenle Türkçe öğretim programının amaçları ve kazanımları ayrıntılı bir inceleme ve değerlendirmeye tabi tutulmalıdır.

Türkçe öğretim programındaki amaçların gerçekleşmemesinin sebepleri arasında öğrenci, öğretmen ve velilerin beklentilerinin uyuşmaması da yer alabilir. Nitekim eğitim-öğretim programlarının hazırlanmasında ve bu süreçte amaçların belirlenmesinde toplumun beklenti ve ihtiyaçları son derece önemlidir. Bunun için öğrenci, öğretmen ve velilerin beklentilerine yönelik bir ölçek geliştirilmeli, ortaya çıkan sonuçlar doğrultusunda öğrenci, öğretmen ve velilerin beklentilerinin korelasyonu alınmalıdır. Bu sonuçlar ışığında Türkçe öğretim programının amaçları gözden geçirilmelidir.

İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Öğretim Programının (2005) Amaç-Kazanım Tutarlılığı Açısından Değerlendirilmesi

Kaynaklar

- Altunışık, R., Çoşkun, R., Yıldırım, E., & Bayraktaroğlu, S. (2010). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Sakarya: Sakarya Kitabevi.
- Aksan, D. (1994). *Ana dili*, TÖMER Dil Dergisi, 16, 63–71
- Brubacher, J.S. (1983). *Goals of education*, Ankara University, Journal of faculty of educational sciences, vol:16, no:1
- Bacanlı, H. (1999). *Sosyal beceri eğitimi*. Ankara: Nobel Yayınları
- Demirel, Ö. (2010). *Kuramdan uygulamaya eğitimde program geliştirme*, Ankara: Pegem Yayınları,
- Durukan, E. (2008). *İlköğretim ikinci kademe (2005) Türkçe dersi öğretim programında genel amaçlar - hedef/kazanımlar ilişkisi*, Bahçeşehir Üniversitesi Türkçe Öğretimi Kongresi, İstanbul
- Eisner, Elliot W. (2002). *"The kind of schools we need"*, Phi delta kappa no: 8, www.firstsearch.oclc.org/webZ/FSQUERY 2002
- Erden, Münire (1998). *Eğitimde program değerlendirme*, Ankara: Anı Yayıncılık
- Ertürk, S. (1982). *Eğitimde program geliştirme*, Ankara: Meteksan A.S.
- Güneş, F. (2007). *Türkçe öğretimi ve zihinsel yapılandırma*, Ankara: Nobel Yayınları
- Güzel, A. (2006). *Edebiyat eğitiminde amaçlar ve bu amaçlara yönelik yöntem, teknik ve uygulamalar*, Mili Eğitim Dergisi, Sayı 169, Ankara
- İşman, A. ve Eskicumalı, A. (2003). *Eğitimde planlama ve değerlendirme*, İstanbul: Değişim Yayınları
- Karasar, N. (1991). *Bilimsel araştırma yöntemi*, Ankara: Senem Matbaacılık
- Laska, j.A. (1982). Akt. Gürbültürk, A. *Eğitim programı ile öğretim arasındaki ilişki: Kavramsal bir açıklama*, Ankara Üniversitesi Yayınları, Ankara, dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/40/511/6299.pdf
- MEB. (2005). *İlköğretim okulu ders programları, Türkçe öğretimi programı*, Ankara: Milli Eğitim Basımevi
- Posner, J.George. (1995). *Analyzing the curriculum*. Second edition. McGraw-Hill, Inc.
- TDK. (2009). *Büyük Türkçe Sözlük*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları
- Varış, F. (1997). *Eğitimde program geliştirme "Teori ve teknikler"*, İstanbul: Alkim Yayınevi
- Varış, F. (1989). *Eğitimde program geliştirmeye sistematik yaklaşım*, Ankara Üniv. Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, C.22, S.1
- Yenilmez, K. ve A. Duman, (2008) *İlköğretimde matematik başarısını etkileyen faktörlere ilişkin öğrenci Görüşleri*, Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 19, 251-268.
- Wiles, J., Bondi, J. (2002). *Curriculum development: A guide to practise*, Merril Publishing, OHIO, www. faculty. uvi. edu/users/dgriffi,